

MODERNA MUSEET

YTTRANDE

2009-05-14

Dnr 2009-16-133

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkande (SOU 2009:15) Kraftsamling! – museisamverkan ger resultat
(dnr Ku2009/272/KT)

Moderna Museet har anmodats avge yttrande över rubricerade utredning. Yttrandet är disponerat i samma ordningsföljd och med samma numrering av de olika avsnitten som i utredningens betänkande.

Sammanfattning av Moderna Museets synpunkter

Moderna Museet anser att museisamverkan i sig är en god sak, men att en samverkan inte vinner på att koordineras av en ny myndighet. De negativa följderna av en institutionaliserad och konstruerad samordningsfunktion skulle tvärtom få motsatt effekt, nya hinder skulle uppstå i en organisation som är satt att överblicka ett extremt mångfacetterat område.

Utredningen hänvisar till goda exempel från andra länder, medan Moderna Museets erfarenheter är de rakt motsatta. En byråkratisering utan förankring i konkret verksamhet blir snarare till en belastning, där mer resurser går åt till koordinering och samordning än vad som vinnas. De storskaliga exempel på nationell och internationell nivå Moderna Museet känner har alla fått nedmonteras på grund av sin dysfunktionalitet (ett gott studieexempel är Statens konstmuseer). Detta hindrar inte att det finns tankar i museikoordinatorns utredning som är värda att pröva, särskilt för museer utanför centralmuseikretsen, men dessa idéer kräver inte en ny myndighet för att komma samhället till gagn. Samverkan sker bäst mellan någorlunda lika parter, där målen är satta gemensamt.

Grundläggande för alla kulturinstitutioner framgång är i vilken mån de åtnjuter allmänhetens förtroende. En tydlighet om var ansvaret för verksamheten på alla plan ligger är avgörande för detta förtroende.

Om ytterligare en byråkratisk nivå införs utöver de befintliga, kommer ansvarsförhållandena att bli otydliga vilket allvarligt försvårar och försämrar villkoren för museiverksamheten.

Olikhet är per definition en paradoxal gemensam nämnare för museerna, konstverket med en känd upphovsman/kvinna med kända intentioner, som bör representeras är något helt väsensskilt från stenyxornas anonyma massa. Eftersom en tydlig identitet är avgörande för varje kulturinstitutions framgång och grunden för det förtroende som ständigt måste upprätthållas, så anser Moderna Museet att en museikoordinator snarare kommer att motverka sitt syfte. Vissa marginella rationaliseringsvinster kan måhända uppnås bland museer utanför det statliga området, men de avgörande frågeställningarna kan mer effektivt hanteras av de befintliga myndighetsstrukturerna.

5.2.1 Ansvarsmuseer och stödstruktur

Moderna Museet (MM) instämmer i utredningens förslag att avskaffa funktionen som ansvarsmuseum. MM har inga andra synpunkter på omfördelningen av de 3, 5 miljoner kronor i verksamhetsstöd än att de bör komma centralmuseerna tillgodo. MM har inte åtnjutit detta stöd, eftersom det tilldelades innan MM blev en egen myndighet.

Funktionen ansvarsmuseum kan enligt MMs mening avskaffas, men uppgifterna kvarstår. Till stor del sammanfaller de med centralmuseernas uppdrag och de förväntningar som andra museer och kulturinstitutioner har på vägledning, råd och stöd inom respektive verksamhetsfält.

MM har tagit och tar sitt nationella ansvar inom området för modern och samtida konst bl a genom att ordna kurser för konsthantering, driva och medverka i en seminarieverksamhet för konstpedagogik, upprätta policydokument, avtal, kontrakt och tillgängliggöra dessa nationellt samt bedriva c/o-verksamhet (vilken MM initierade under sin exilperiod), där museets expertis engageras i interaktion med andra museer och kulturinstitutioner.

MM föreslår att uppdraget till centralmuseerna utvecklas och preciseras avseende stödstrukturer inom respektive område och i förhållande till det övriga museiväsendet samt att verksamhetsstödet fördelas mellan centralmuseerna.

5.2.2 ABM-samverkan

Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning att ABM-området behöver en samordnande funktion men ser inget skäl för att en ny administrativ nivå inrättas för ändamålet. Utveckling och samordning kan med ett lika gott resultat uppdras åt en lämplig institution inom området.

5.2.3 Museernas olika samarbetsråd

Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning att samarbetsråden är viktiga aktörer på museiområdet. Oavsett museikoordinator spelar de en viktig roll för samverkan mellan museerna.

5.2.4 Riksförbundet Sveriges museer

Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning att Riksförbundet Sveriges museer är en samlande aktör i museisverige och att förbundet med bättre

ekonomiska förutsättningar skulle kunna inriktas på samverkan och utveckling inom museiområdet.

5.3 Statligt samverkansstöd – tillbakablick och förändringsbehov

Moderna Museet ifrågasätter utredningens betoning av samordningsstrukturer och den påstådda bristen på övergripande samverkan som de stora problemen inom området. Moderna Museet vill i stället hävda att en institutionaliserad samordningsfunktion snarare kan motverka sitt syfte, eftersom nya hinder lätt uppstår i en organisation som är satt att koordinera en mängd olikartade myndigheter och organisationer med museidefinitionen som enda gemensam nämnare.

Samverkan sker bäst mellan likartade parter, i de fall där styrningen inte fungerar optimalt kan detta åtgärdas med särskilda uppdrag till de berörda. Centralmuseerna har här en viktig roll att spela inom sina respektive områden, på samma sätt som t ex Riksarkivet och Riksantikvarieämbetet med sina särskilda kompetenser. Den befintliga organisationsstrukturen räcker långt för att optimera den typ av samverkan som kulturpolitiken efterfrågar.

5.4 Kunskap finns inom befintliga förvaltningsmyndigheter

Moderna Museet instämmer i utredningen bedömning att de resurser som finns inom Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar och Statens kulturråd borde nyttjas än mer för museernas kärnverksamhet, men ifrågasätter utredningens slutsats att en samordnande funktion skulle behövas för ändamålet. Moderna Museet är av uppfattningen att respektive myndighet klarar av detta uppdrag på egen hand, i dialog med de parter som så önskar och i förhållande till de uppdrag som gives.

5.4.1 Funktioner inom Riksantikvarieämbetet

Moderna Museet har inget att invända mot att Riksantikvarieämbetet fortsätter att förvalta projektet K-samsök och ser fram emot att projektet, som hitintills inriktats på de kultur- och naturhistoriska områdena, också ska komma konstmuseerna till gagn. Däremot ifrågasätter vi förslaget att Riksantikvarieämbetet skulle vara nationell expertmyndighet för frågor som rör samlings- och föremålsvård på museerna generellt.

Riksantikvarieämbetet saknar kompetens och kunskap inom konstområdet och kan därför inte tillföra föremålsvården inom konstmuseerna något. Här besitter centralmuseerna, Nationalmuseum och Moderna Museet, de kunskaper som efterfrågas och kan svara direkt för de behov som uppstår nationellt. Att gå omvägen via ämbetet som besitter expertis inom andra fält ter sig helt grundlöst, för att inte säga kontraproduktivt.

5.4.2 Funktioner inom Riksutställningar

Moderna Museet instämmer i utredningens förslag att låta Riksutställningar inta en tydligare roll vad gäller omvärldsbevakning, publikarbete, nya medier och teknik, till gagn för museer och andra kulturinstitutioner. Vi ifrågasätter dock att detta arbete ska inlemmas i den föreslagna samordningsfunktionen, utan ser att detta är ett normalt utvecklingsarbete för en organisation av Riksutställningars art. En tydligare roll för Riksutställningar kan innebära, efter en närmare analys, att något av de ovan nämnda områdena får stå tillbaka för att utveckla något annat.

Oavsett detta, är det av vikt att Riksutställningar fortsätter att producera utställningar eftersom man annars inte har någon grund att stå på för sitt arbete - det blir då till intet förpliktigande övningar utan trovärdighet. Konstområdet är mycket specifikt, för att göra omvärldsanalys måste man i hög grad vara en utövare, med stark internationell förankring. Detta faktum gäller också för pedagogiken, för att förmedla konst är det förstås avgörande att institutionen också har konst att visa.

Av detta följer att Moderna Museet, med sin samling och med sin mångåriga och framgångsrika erfarenhet av att visa och förmedla konst, bör vara en mer lämplig organisation än Riksutställningar att ta det konstpedagogiska ansvaret, gärna i samverkan med Nationalmuseum. Redan i dag anordnar de två konstmuseerna fortbildningskurser för lärare och bidrar starkt till ett nätverk för konstpedagogik som bl a anordnar nationella seminarier.

5.4.3 Funktioner inom Statens kulturråd

Moderna Museet ifrågasätter utredningens förslag att överföra resurser motsvarande fem tjänster från Statens kulturråd till en ny museisamordnande funktion på Riksantikvarieämbetet, eller på den av Kulturutredningen föreslagna förvaltningsmyndigheten för samtid, historia och livsmiljö.

En förbättrad metodutveckling avseende statistik och utvärderingar är önskvärd, men enligt vår mening så uppstår ingen förbättring genom en förflyttning av ett antal tjänster från en fungerande organisation till en föreslagen samordningsfunktion. De kompetenser som finns inom Kulturrådet i dag vad gäller bidragsgivning och uppföljning av regionala museer kan hellre fortsätta att verka inom en befintlig ordning i stället för att läggas till en föreslagen koordinatorsfunktion med begränsat uppdrag.

5.5 Befintliga resurser måste samordnas. Inrätta en samordningsfunktion för museerna

Moderna Museet ifrågasätter utredningens förslag att inrätta en permanent samordningsfunktion för museisektorn i Riksantikvarieämbetet eller i den Kulturutredningen föreslagna förvaltningsmyndigheten för samtid, historia och livsmiljö.

Av detta följer att inga förflyttningar behöver göras från Statens kulturråd eller från Kulturdepartementet.

Om man ändå finner att en samordningsfunktion för museerna ska inrättas för att uppnå vissa marginella rationaliseringsvinster, förslår Moderna Museet att centralmuseerna står vid sidan av denna nya organisation. Centralmuseernas storlek och kompetens talar emot en inordning i en ny struktur, då museernas erfarenheter och kunskaper bäst kommer till nytta i en reell samverkan, på lika villkor och som självständiga myndigheter med särskilda uppdrag.

5.6 Samordningsfunktionens uppgifter

Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning att museisektorn ska undvika dubbelarbete och arbeta effektivt, men ifrågasätter att en samordningsfunktion skulle vara medlet för att uppnå detta.

Snarare kan det vara så ansvarsfördelningen blir än mer otydlig genom att införa en ny myndighetsstruktur. Om samordningsfunktionen både ska verka som dynamo,

kunskapsspridare, kopplerska och kunskapsspridare, vilket utredningen vill hävda, kommer nya frågor att uppstå som också kostar. Begränsar man uppdraget till att enbart handla om framtagande av underlag och statistik, metodutveckling och kvalitetsanalyser, så är det av godo. Det står dock klart att detta arbete mer än väl ryms inom befintlig myndighetsstruktur.

5.7.1 Centralmuseerna, anslag 8:1 och 8:2

Moderna Museet ifrågasätter utredningens förslag att göra samordningsfunktionen till sammankallande för centralmuseerna för att söka uppnå effektiviseringsvinster. MM instämmer i utredningens förslag att centralmuseernas relation till regeringen blir oförändrad och att det grundläggande uppdraget som utgör grunden för verksamheten vid respektive centralmuseum kvarstår.

Av det senare följer att en samordningsfunktion kommer att ha ett otydligt mandat som sammankallande, eftersom de statliga centralmuseerna har, var och en för sig, specifika ansvarsområden och tydliga uppdrag.

Utredningen föreslår att samordningsfunktionen ska agera som tekniskt stöd för centralmuseerna avseende policier av olika slag. MM vill här påtala att det redan finns internationella museiorgan inom ICOM till hjälp, med vedertagna riktlinjer för etik och museigemensamma frågor. Snarare är det Riksförbundet Sveriges museer som kan vara organet för att hantera detta på nationell nivå, än en museikoordinator.

Utredningen föreslår att museikoordinatorn ska arbeta med analyser och framtagande av kunskapsunderlag. MM anser att sådana förstärkta insatser på uppdrag av kulturdepartementet och centralmuseerna skulle vara värdefulla, uppdrag som dock mer än väl kan utföras inom den befintliga myndighetsstrukturen.

Utredningen har gjort en uppskattning av förväntade besparingar genom en gemensam hantering av volymtjänster som ekonomi- och lönehandläggning samt grundläggande IT-stöd. Gemensamma administrativa lösningar kan ibland vara mer kostnadseffektiva för staten som helhet, medan de i andra fall kan ha motsatt effekt. Det är viktigt att komma ihåg att alla administrativa frågor inte löses effektivare genom stordriftslösningar. Närhet till kärnverksamheten och kunskap om vem som gör vad i organisationen är också viktiga aspekter ur effektivitetssynpunkt.

MM anser inte att utredningen har visat att det föreligger några specifika museiproblem som skulle lösas genom att samordna just museiadministrationen. Däremot kan det vara så att enskilda museer p g a sin litenhet har svårt att med egna resurser sköta sin administration rationellt. Här finns dock redan idag gemensamma lösningar, t ex erbjuder Kammarkollegiet ekonomi- och löneadministrativa tjänster. Vi kan se fler områden där liknande lösningar skulle vara positiva, t ex IT-drift och upphandling. Men MM anser att beslutanderätten om hur stödverksamheten ska organiseras måste ligga hos den enskilda myndigheten. Dels därför att det är på myndigheten kunskapen finns om exakt vilket stöd som behövs för kärnverksamheten, dels därför att det är myndighetschefen som har det yttersta ansvaret för att hela verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt. MM avvisar alltså förslaget om obligatorisk administrativ samordning och förordar istället fortsatt samverkan och erfarenhetsutbyte centralmuseerna emellan på frivillig basis.

5.10 Samla befintliga utvecklingsmedel i en pott för nationellt prioriterade forsknings- och utvecklingsprojekt

Moderna Museet ifrågasätter utredningens förslag att överföra de medel som Statens kulturråd fördelar till forskning och utveckling vid ansvarsmuseerna och till utvecklingsinsatser vid regionala museer till en gemensam pott för hela museisektorn.

MM vill här framföra betydelsen av att det finns riktade medel för ändamålet. Medlen för ansvarsmuseerna är i sammanhanget inte stora (en tredjedel av bidraget till de regionala museerna), men betyder mycket, inte minst för MM som i jämförelse med de övriga centralmuseerna har en relativt kort historia. Medlen har varit och är ett incitament för att bjuda in forskare och uppmuntra den egna personalen till insatser inom området. *Historieboken – Moderna Museet 1958-2008* är ett bevis för att nya rön kring samling, offentlighet och vår roll i ett internationellt perspektiv kan föras ut till allmänheten som populärvetenskap i bästa mening. Utan Kulturrådets bidrag hade detta arbete troligen inte kunnat utföras. För en treårsperiod har ett projekt planerats som berör museets satsning på kvinnliga konstnärer från förra hälften av 1900-talet, ett högst angeläget ämne ur genusperspektiv. Om utredningens förslag kommer till stånd, önskar museet att det påbörjade projektet får avslutas som planerat.

5.12 Stärk Riksförbundet Sveriges museer

Moderna Museet instämmer i utredningens förslag att Riksförbundet Sveriges museer bör få ett årligt verksamhetsbidrag.

MM ifrågasätter att samordningsfunktionen ska disponera RSMs verksamhetsbidrag, utan menar att bidraget kan disponeras inom befintlig myndighetsstruktur.

5.13 Satsa aktivt på ansvarstagande för centralmuseernas samlingar i de kommande årens generationsväxling

Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning av det stora insatsbehov som föreligger för den långsiktiga förvaltningen av de statliga museisamlingarna. Utredningen preciserar inte vilka insatserna kan vara, men en potentiell finansieringskälla ser Moderna Museet i Svenska spel, vars vinst bl a ska främja livslångt lärande.

5.14 Tappa inte tempo – behåll styrfarten!

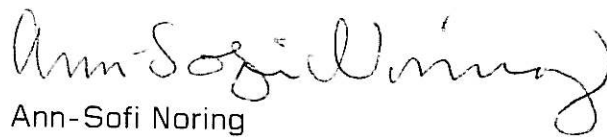
Moderna Museet instämmer i utredningens bedömning att det praktiska utvecklingsarbetet och de projekt som drivits inom ramen för utredningen har svarat väl mot befintliga behov.

De arbetsgrupper som formerats under utredningens gång eller funnits sedan tidigare kan av egen kraft fortsätta sitt arbete i de fall parterna finner det angeläget. Här har bl a museernas samarbetsråd och Riksförbundet Sveriges museer en uppgift att fylla fortsättningsvis.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Lars Nittve. I beslutet har medverkat administrativa chefen Agneta Modig Tham och ekonomichefen Lars Turesson. Föredragande har biträdande museichef Ann-Sofi Noring varit.

Lars Nittve

Ann-Sofi Noring